

фізичного існування "тут" і "тепер", а відбувається як історична подія у вимірах минулого, сучасного та майбутнього.

Кінцевою метою шкільної соціалізації учнів на кожному з її напрямків є формування готовності молоді людини бути учасником суспільних відносин, вміти поводитися в різних сферах суспільного життя. В багатьох Європейських державах екологічної освіти і вихованню присвячені години в навчальному плані серед усіх навчальних предметів та виховні заходи шкіл направлені на виховання екологічної культури. В Україні проблема екологічної освіти і виховання надзвичайно актуальна на сьогоднішній день. Проблема соціалізації дітей в сучасне суспільство, де молодь вільно спілкується з представниками різних країн, є надзвичайно актуальною теж. Метою екологічної освіти і виховання є не лише надання знань про екосистеми планети, а і навчити людей поводитись в природі так, щоб було що лишити наступному поколінню. Екологічна освіта та природоохоронна діяльність дає стійкі навички поведінки в природі, формуючи екологічну культуру яка безумовно є одним з основних елементів соціалізації особистості. Проблема збереження природи для прийдешнього покоління є актуальною для всіх країн планети. Ця тема є важливою для спілкування різних верств населення та різних країн. Тому ми вважаємо доцільним стверджувати, що екологічна освіта і виховання сприяє успішному процесу соціалізації, бо здатна виховати в дитини усі позитивні якості поведінки які сприяють становленню особистості і формуванню активної соціальної позиції громадянина, здатного взяти на себе відповідальність за майбутнє країни. Головна мета соціального виховання полягає у формуванні людини, готової до виконання громадських функцій трудівника і громадянина. Ми вважаємо, що саме екологічна освіта і виховання є ключовим інструментом соціалізації. Впровадження елементів екологічної освіти і виховання в навчальний процес загальноосвітніх шкіл, суттєво впливає на загальний рівень адаптації дітей до суспільних норм, таким чином підвищуючи рівень соціалізації учнів.

Список використаних джерел:

1. *Культурологія. Учбова допомога для студентів вищих учбових закладів. М.: Фенікс. 1995.*
2. *Архіпова С.П., Майборода Г.Я. Соціальна педагогіка: Навчально-методичний посібник. – Черкаси – Ужгород: «Мистецька лінія», 2002.*
3. *Коваль Л.Г., Зверева Г.Д., Хлебик С.Р. Соціальна педагогіка/Соціальна робота: Навч. Посібник. – К.: ІЗМН, 1997.*
4. *Смезлер Н. Соціологія: пер. з англ. - М.: Фенікс. 1994.*
5. *Білорус О. Глобалізація і національна стратегія України. — К.: ВО «Батьківщина». — 2001.*
6. *Основи психології: Підручник За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – Вид. 5-е, стереотип. – К.: Либідь, 2002.*
7. *Підласа І.А. Життєвий шлях особистості в теорії психології//Практична психологія та соціальна робота.-2001.-№3*
8. *Піча В.М. Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України. – К., „Каравела”, 2000.*
9. *Khattabi A Source: Psychologie de l'Éducation. 2000; (3).*
10. *Clausen, John A. (ed.) (1968) Socialization and Society, Boston: Little Brown and Company.*
11. *Macionis, Gerber, Sociology 7th Canadian Ed. (Pearson Canada, 2010).*
12. *Westen, D. (2002) Psychology: Brain, Behavior & Culture. Wiley & Sons. ISBN 0-471-38754-1*

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Сєрих Л.В.

Україна, м. Суми, КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

В статье рассматриваются различные виды и жанры искусства в определенной хронологии и указывается их влияние на эстетическое воспитание подростков.

Каждый вид искусства имеет свои, присущие только ему, выразительные средства, при помощи которых и осуществляется влияние на подростков, где они проникаются искусством, живут в нем, наслаждаются, пропускают его через себя.

Так мы осуществляем эстетическое воспитание подростков, как в общеобразовательных, так и во внешкольных учреждениях.

Постановка проблеми. Естетичне виховання ми розглядаємо як прагнення опанувати мистецтво не як його окремі види зі своєю специфікою, а як цілісний феномен художньо-творчої діяльності обдарованої особистості. Така людина, яка реалізує власний творчий потенціал, є взірцем освіченості для, так би мовити, звичайної людини. Тому мистецтво у всій багатолітності є джерелом комплексних естетичних знань, основою для формування досконалої людини.

Аналіз актуальних досліджень. Вплив загальних питань мистецтва на естетичне виховання досліджувався видатними діячами культури і мистецтва, психологами, педагогами: С.Герасимов, Д.Кабалевський, Д.Леонтьєв, Б.Неменський, Л.Печко, О.Семашко, Б.Теплов, Б.Юсов та ін. Вивченням питань естетичного виховання школярів засобами мистецтва в різних видах діяльності займалися С.Аничкін, В.Бутенко, М.Верб, О.Дем'янчук, Л.Коваль, В.Личковах, О.Мелік-Пашаєв, Н.Миропольська, О.Рудницька, Г.Тарасенко, Г.Шевченко та ін. Ці напрями є фундаментом сучасних концепцій естетичного виховання в умовах духовно-культурного відродження як в Україні, так і в країнах ближнього зарубіжжя.

Останніми роками в українському суспільстві потужно вивчаються національні цінності, тому перед педагогічною наукою постає завдання розробки змісту, засобів, методів, технологій, організаційних форм навчання школярів різним видам мистецтва, народного декоративно-вжиткового мистецтва. Особливу роль мистецтва в естетичному, моральному вихованні учнів визнають у своїх працях С. Антонович, А. Аронов, В. Бойчук, М. Каган, Н. Кардаш, Н. Кузан, Л. Масол, Г. Мельник, Н. Нічкало, Л. Оршанський, В. Радкевич, З. Резніченко, Л. Савка, О. Сидоренко, В. Титаренко та ін.

Мета статті – продемонструвати вплив різних видів та жанрів мистецтва на естетичне виховання підлітків.

Виклад основного матеріалу. Вивчення логіки розвитку проблеми естетичного виховання в історико-генетичному контексті відкриває можливості відслідковувати закономірності впливу мистецтва на особистість. Величезне значення в історії розвитку естетичного виховання відіграло духовно-релігійне сприйняття дійсності.

У кожний історичний період функції естетичного удосконалення людини були покладені на конкретні види мистецтва, які пробуджували здатність піднятися над буденністю життя і прагнути естетичної насолоди. Інтерес для нашого дослідження становлять праці Платона, в яких автор, зазначає, що мистецтво – це речове втілення, а об'єктивно-ідеалістичне розуміння ціннісних відношень визначає естетичне світобачення, його різноманітність та єдність [10]. Також він підкреслював естетичну сутність мистецтва, пов'язував музику та поезію з красою. Такої ж самої думки дотримувався Гораций, який знаходив у красі мистецтва "золоту середину", ранньохристиянські філософи Августин і Фома Аквінський, які відзначали, що краса є досконалістю речей, розкрити її можуть почуття разом з інтелектом, а пізнати естетичну досконалість може тільки розум.

У римських школах вивчали літературу, історію, різні види мистецтв тощо. Візантійські вчені (Псел, Фотій та ін.) продовжують розвивати проблему цінностей мистецтва, яке підпорядковувалося церкві і державі. Декарт як раціоналіст відокремлює красу від наукової форми на основі того, красиві твори мистецтва створюються "за допомогою фантазії" [6].

Як відзначає М. Овсянников, філософи-матеріалісти Ф. Бекон, Г. Гобс, Д. Локк мистецтву взагалі не відводили ніякого місця в житті людини, оскільки вважали, що історія, мистецтво і філософія ґрунтуються тільки на пам'яті, фантазії і свідомості.

Прихильником розвитку музичної культури був музичний критик і композитор О.М. Серов. Він писав: "Мистецтво лише тоді зможе процвітати, коли для нього підготовлений ґрунт. Не всім бути митцями – але любити й розуміти мистецтво можуть і повинні всі" [13, с. 98]. О.М. Серов закликав учити людину насолоджуватись мистецтвом, підтримувати творчі прагнення талановитих митців, вірив у чудодійний вплив мистецтва.

Зачинателями гуманістичної культури XV-XVI ст. були визначні діячі, а саме: Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський, Лаврентій і Стефан Зизанії та ін. Українські гуманісти усвідомлювали свою національну належність і дбали про рідну культуру. Погляди українських гуманістів, їхні дії, міркування відігравали важливу роль у розвитку театральної культури, музичного мистецтва, філософії, історіографії. Необхідною умовою розвитку театральної справи вони вважали естетичне виховання, яке неможливе без мистецької освіти.

Л.М. Толстой визначає мету мистецтва як сприятливий вплив на людську моральність та культуру: "Мистецтво є людська діяльність, яка має на меті передавати людям ті вищі й найкращі почуття, до яких дожили люди" [15, с. 371].

М.Й. Кнебель підкреслює, що мистецтво є найпотужнішим чинником естетичного виховання, тому в пошуках істини й сенсу життя людина постійно звертається до нього. Саме у процесі осмислення та усвідомлення трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького виховується й розвивається особистість [4].

Українська національна духовність розвивалась у руслі світового культурного процесу, вбираючи й українізуючи різноманітні культурні течії південної групи східних слов'ян. Центром творення української культури стає лісостепова зона, яка займала частину Галичини, Волинь та Середнє Придніпров'я. Важливу роль у культурному процесі також відігравали братства (громадські організації наприкінці XVI та початку XVII ст.), що організували й утримували братські школи, викладання в котрих велося українською мовою. У 1631 році відомий церковний і освітній діяч Петро Могила заснував при Києво-Печерській лаврі школу вищого типу; із семи вільних наук, які вивчали в академії, мали гуманітарну спрямованість філософія, риторика, поезія. Визначними культурними діячами стали Г. Сковорода, М. Березовський, П. Гулак-Артемівський і ще ціла плеяда високоосвічених гуманітаріїв, які сприяли піднесенню культури та освіти не тільки в Україні, а й у сусідніх слов'янських країнах.

У XVI-XVII ст. на Україні виникає шкільна драма. Унікальним явищем в історії українського театру був ляльковий народний театр – вертеп, де у двоповерховій скриньці розігрувалися релігійні та народно-побутові сценки. Завдяки високим естетичним цінностям, що несла в собі національна культура, українське мистецтво гідно шанується далеко за межами краю. Його носіями були талановиті й освічені українці, які викладали спів у багатьох містах Росії, створювали хоріві капели, театри, балет. Саме в Україні було відкрито співацьку школу в Глухові, яка стала центром культурного життя Лівобережної України. З Глухівської школи вийшли видатні українські композитори Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель.

В українському образотворчому мистецтві XVII-XVIII ст. чільне місце посідає іконопис. Іконостаси тих часів вражають своєю досконалістю, а творча спадщина живописця Івана Рутковича є однією з вершин давнього українського образотворчого мистецтва. Простежується зв'язок мистецтва портрета як жанру світського живопису з технікою створення іконопису у портретах Б. Хмельницького і визначних козацьких старшин. Велику художню цінність становлять полотна Луки Долинського, який виконував ікони для собору Святого Юра, церков П'ятницької та Святого Онуфрія, створював світські портрети.

Виразником національно-духовних прагнень став Т.Г. Шевченко – класик української літератури. На народно-патріотичній тематиці поезії Кобзаря виховувалася плеяда визначних літераторів: Л. Глібов, С. Руданський, П. Чубинський – творець національного гімну "Ще не вмерла Україна". Серед них видатною постаттю був Пантелеймон Куліш, талант якого тяжів до прози.

На XIX ст. припадає бурхливий розвиток української національної музики, невичерпним джерелом якої була народна творчість. На основі народного мелодизму була створена перша українська національна опера "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського, яка започаткувала українське класичне оперне мистецтво. Непересічне значення для розвитку української музичної культури має діяльність композитора, музикознавця і громадського діяча Миколи Лисенка, творча спадщина якого має світове визнання ("Наталка Полтавка", "Тарас Бульба", "Різдвяна ніч" тощо).

На початку XX ст. заявляють про себе плеяда талановитих композиторів – Я. Степовий, К. Стеценко, М. Леонтович, С. Людкевич. У цей період культурно-мистецьке життя України було насиченим, різноманітним і не поступалося місцем рівнем перед іншими європейськими країнами.

Найважливішою умовою багатства естетичних потреб, почуттів, переживань є глибокий інтелектуальний розвиток людини [14, с. 371].

Сприймання, розуміння краси – основа, стрижень естетичної освіти, середина тієї естетичної культури, без якою естетичні почуття залишаються глухими до всього прекрасного, тому ми прагнемо до того, щоб через всі сторони життя дитини: розмову і фізичну працю, творчість, суспільну діяльність, морально-естетичні відносини, дружбу, любов – червоною ниткою проходила думка – красу потрібно цінити й берегти. Зупинись перед красою, і перед тобою також розквітне краса [14, с. 371].

XX століття, особливо його друга половина, значно змінило психологію людини з огляду на можливості науково-технічного оформлення людського життя й, умовно кажучи, мистецького оформлення людського життя. Відтак, упродовж понад ста років, тривають спроби виокремити мистецтво як таке. Це важко зробити, адже у XX столітті в мистецтві розгортається експериментування (від фовістів, кубістів до абстракціонізму та сюрреалізму), що покликано продемонструвати можливості художньої форми.

"Я розумію роль і значення культурної індустрії в сучасних умовах, однак щоби вона спрацювала, спочатку має бути людина-творець. Та людина, що створює продукт, який буде донесений до нас засобами індустрії" [16, с. 6]. "Жодна масовізація не знищує відношення "Я" читача (глядача) і "Я" автора-митця. Можливо, масовізація якраз спонукає частину людей працювати над своєю чуттєвістю, вести діалог один на один із митцем [16, с. 9].

Концепція загальної мистецької освіти, яка "виховує в учнів ціннісне ставлення до дійсності мистецтва, розвиває художню свідомість, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні" [9]. На це звертають увагу М. Лукашевич, Т. Рубан, Б. Неменський, Т. Стефановська, В. Шестаков та інші, які в своїх працях відкрили нову сторінку формування естетичних цінностей, взявши до уваги природність особистості, глибину її переживань, ширість і тактовність під час спілкування, вміння передавати почуття, настрої, виховувати естетичне ставлення до дійсності [7]. Естетичне, на думку П. Гаврилюка, є не атрибутом природних, олюднених явищ, а феноменом культури[1].

Д. Кабалецький розглядав мистецтво як концентроване вираження художнього початку, як найважливіший засіб духовного становлення особистості. Тому його система спрямована на різнобічність художньо-естетичного і духовного розвитку дітей, для чого необхідно їх залучати до різноманітних естетичних вражень і різних видів мистецтва [3].

А.С. Макаренко висував високі вимоги до грамотного мовлення вихованців, виразності та чистоти мовлення, в чому надавав особистий приклад, був майстром-розповідачем, заслуховував думки про прочитане, аналізував граматичні помилки, заснував колективні читання [8, с. 13]. Великого значення А.С.Макаренко надавав походам до музеїв, заводів, пам'яток культури, пам'ятних місць, які були пов'язані з великим минулим країни.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти мистецтво виділяється як провідна складова художньої культури, тому пропонується розглянути жанрові, національні та регіональні його особливості, роль мистецтва в культурному розвитку суспільства і особистості, жанрову палітру мистецтва та його значення в культурному розвитку людини і суспільства. [2, с. 37-38].

Естетичне виховання неможливе без важливого механізму оволодіння естетичними категоріями, набуття знань, умінь та навичок з музики, образотворчого мистецтва та інтегрованого курсу "Мистецтво", де відбувається органічний зв'язок, взаємовплив музики, літератури, образно-пластичних рухів в художньо-творчій діяльності. Виразність цих засобів відкривають нові естетичні враження, сприяють виникненню чуттєво-емоційних почуттів, стають ключовими напрямками в естетичному вихованні підлітків.

Розглядаючи "мистецтво як відображення реальної дійсності, Н.С.Миропольська, О.П. Рудницька відзначають результат ефективності навчання мистецтву як міру засвоєння визначених авторитетних суджень про мистецький твір" [11, с. 7]. О.П. Рудницька розглядає процес переживання "як єдиною можливою умовою спілкування з мистецтвом, яка пронизує всі ступені сприймання, віддзеркалюючи різноманітну динаміку емоційних реакцій від безпосередньо-чуттєвих проявів до вищих емоцій естетичної насолоди" [12, с. 19].

Як зосереджує О.А.Комаровська, театральній діяльності, притаманна колективна природа і "різноманітні концерти, постанови, конкурси, відвідування театрів, філармоній, багато інших заходів", розглядає як "єдиний художній простір". Автор пропонує погляд на проблему, в якому "школа і театр, дитина, її родина і митець – рівноправні співрозмовники на різних рівнях – і в сприйманні мистецтва, і в організації сприймання, і в спілкуванні "навколо" нього [5, с. 9].

В естетичному вихованні велике значення має взаємозв'язок естетичного сприйняття й естетичної творчості. У дитячому віці кожен учень має захоплюватись красою в усіх її проявах; тільки за такої умови у нього народжується

бережливе, турботливе ставлення до краси, потяг знову та знову звертатися до того предмета, джерела краси, що збуджував захоплення, залишив в його душі помітний крок. Кожна людина освоює і красу природи, й музичну мелодію, і слово. І це освоєння залежить від її активної діяльності, під якою розуміємо працю, думку й почуття, які сприймають, створюють й оцінюють красу. Чим більше в природі предметів, олюднених емоційним сприйняттям, пережитих як краса навколишнього світу, тим більше краси бачить людина навколо себе, тим більше хвилює, торкає її краса – й створена іншими людьми, й первозданна, нерукотворна [14, с. 379].

Висновки. Розглянувши вплив мистецтва на естетичне виховання підлітків, зазначаємо, що вчити дитину відчувати, споглядати, спостерігати, переживати красу, твори мистецтва потрібно повсякчас, тоді позитивний результат буде скоріше.

Література

1. Гаврилюк П.І. Естетична культура і соціальний прогрес / П.І. Гаврилюк. – К.: Наук. думка, 1978. – 241 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Офіційний вісник України, 2011 р., № 33, ст. 1378.
3. Кабалевский Д. Воспитание ума и сердца: кн. для учителя / Д. Кабалевский / сост. В.И. Викторов. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
4. Кнебель М.Й. О действенном анализе театра и роли. В помощь театральной самодеятельности / М.Й. Кнебель. – М.: Искусство, 1971. – 131 с.
5. Комаровська О.А. Театр і школа: виховують односторонні. Книга для вчителя та батьків / О.А. Комаровська. – Ніжин: ТОВ "Вид-во "Аспект-Поліграф", 2006. – 92 с.
6. Лосев А.Ф. История античной эстетики / А.Ф. Лосев. – М., 1966. – 623 с.
7. Лукашевич М.П. Виховні механізми та технології: навч.-метод. посібник / М.П. Лукашевич – К.: ІЗМН, 1998. – 110 с.
8. Макаренко А.С. Воспитание гражданина / А.С. Макаренко / Сост. Р.М. Бескина, М.Д. Виноградова. – М.: Просвещение, 1988. – 304 с.
9. Масол Л.М. Концепція загальної мистецької освіти / Л.М. Масол // Мистецтво і освіта. – 2006. – № 2. – С.2-3.
10. Овсянников М.Ф. Эстетика в прошлом, настоящем и будущем: Из истории эстетической мысли / М.Ф. Овсянников. – М.: Просвещение, 1988. – 189 с.
11. Рудницкая О.П. Вчись цінувати прекрасне. – К.: Музична Україна, 1983. – 96 с.
12. Рудницкая О. Интегративні зв'язки у викладання предметів художньо-естетичного циклу / О.П. Рудницкая // Початкова школа. – 2001. – №5. – С. 40-43.
13. Серов О.М. Вибрані статті / О.М. Серов. Т.1. – М., 1970. – С.98.
14. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа: Обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе / В.А. Сухомлинский. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1979. – 393 с.
15. Тагильцева Н.Г. Воспитание эстетических чувств младших школьников на внеклассных занятиях искусством / Н.Г. Тагильцева: Автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07. – М., 1988. – 23 с.
16. Эстетика на межі епох: бесіда гол. редактора С. Пролежасєва з професоркою Л. Левчук // Філософська думка, 2009. – №6. – С.4-21.

ПРО ПРОБЛЕМУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Шаповалов С.В.

Україна, м. Бердянськ, Бердянський
Державний Педагогічний Університет

О проблеме организации самостоятельной работы студентов в ВУЗе

Аннотация: Изучен существующий опыт организации самостоятельной работы студентов в учебном процессе высшей школы, рассмотрена и проанализирована ее форма и методы. Предложена методика организации профессиональной подготовки будущих учителей во время самостоятельной работы.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, формы организации самостоятельной работы, методы организации самостоятельной работы.

About the problem of organization of independent work of students in Institute of higher

Annotation: Existent experience of organization of independent work of students is studied in the educational process of higher school, considered and analysed its form and methods. The method of organization of professional preparation of future teachers is offered during independent work.

Keywords: independent work of students, forms of organization of independent work, methods of organization of independent work.

Постановка проблем. Реформування концептуальних, структурних і організаційних засад освітньої системи України вимагає підготовки педагогічних кадрів, здатних до роботи в нових соціально-економічних, політичних умовах. Останнім часом здійснюються активні пошуки нових педагогічних технологій підготовки майбутнього спеціаліста, які зорієнтовані на формування творчої особистості, розвитку його самостійності. Важлива роль у цьому складному процесі належить самостійній науковій роботі студентів.

Обсяг наукових знань у будь-якій сфері діяльності, особливо в технічній, майже повністю поновлюється впродовж 4-5 років. Враховуючи цю обставину, в навчальному процесі вищого навчального закладу має передбачатися багатоаспектна самостійна робота студентів, оскільки саме у студентські роки найактивніше формується потреба самостійно поновлювати свої знання, доповнюючи відомості, одержані на лекціях та